

کافی، مجید، ۱۳۴۴.

فلسفه تحلیلی تاریخ: تحلیل فلسفی معرفت‌های تاریخی / مجید کافی. - قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، ۱۳۹۹.
دوازده، ۳۲۴ ص. - (پژوهشگاه حوزه و دانشگاه؛ ۵۱۹: تاریخ اسلام؛ ۱۱۷)

ISBN: 978-600-298-300-8

پها: ۴۲۰۰۰۰ ریال

فهرست‌نویسی براساس اطلاعات فیپا.

عنوان دیگر: تحلیل فلسفی معرفت‌های تاریخی

کتابنامه. ص. [۳۱۳] - ۳۲۱: همچنین به صورت زیرنویس.

نمایه.

۱. تاریخ -- فلسفه. ۲. History -- Philosophy. ۳. تاریخ‌نویسی -- فلسفه. ۴. Historiography -- Philosophy.

الف. پژوهشگاه حوزه و دانشگاه. ب. عنوان.

۹۰۱

D۱۶/۸

۶۰۷۴۲۴۵

شماره کتابشناسی ملی

فلسفه تحلیلی تاریخ: تحلیل فلسفی معرفت‌های تاریخی

مؤلف: دکتر مجید کافی (عضو هیئت علمی پژوهشگاه حوزه و دانشگاه)

ناشر: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه

صفحه‌آرایی: تحریر اندیشه

چاپ اول: تابستان ۱۳۹۹

تعداد: ۳۰۰ نسخه

لیتوگرافی: سعیدی

چاپ: قم- سبحان

قیمت: ۴۲۰۰۰ تومان

کلیه حقوق برای پژوهشگاه حوزه و دانشگاه محفوظ و نقل مطالب با ذکر مأخذ بلامانع است.

قم: ابتدای شهرک پردیسان، بلوار دانشگاه، نبش میدان علوم، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، تلفن: ۰۲۵-۳۲۱۱۱۱۰۰ (انتشارات

۳۷۱۸۵-۳۱۵۱، ص. پ. ۳۲۸۰۳۰۹۰، ۳۷۱۸۵-۳۱۵۱)

تهران: خ انقلاب، بین وصال و قدس، کوی اُسکو، پلاک ۴، تلفن: ۶۶۴۰۲۶۰۰

info@rihu.ac.ir

www.rihu.ac.ir

مرکز پخش: قم، خیابان معلم، مجتمع ناشران، طبقه همکف، پلاک ۲۷، تلفن: ۰۲۵-۳۷۸۴۲۶۳۵-۶

سخن پژوهشگاه

پژوهش در علوم انسانی به منظور شناخت، برنامه‌ریزی و ضبط و هدایت پدیده‌های انسانی در راستای سعادت واقعی بشر ضرورتی انکارناپذیر است و استفاده از عقل و آموزه‌های وحیانی در کنار داده‌های تجربی و در نظر گرفتن واقعیت‌های عینی، فرهنگ و ارزش‌های اصیل جوامع شرط اساسی پویایی، واقع‌نمایی و کارایی این گونه پژوهش‌ها در هر جامعه است.

پژوهش کارآمد در جامعه ایران اسلامی در گرو شناخت واقعیت‌های جامعه از یک‌سو و اسلام به عنوان متقن‌ترین آموزه‌های وحیانی و اساسی‌ترین مؤلفه فرهنگ ایرانی از سوی دیگر است؛ از این رو، آگاهی دقیق و عمیق از معارف اسلامی و بهره‌گیری از آن در پژوهش، بازنگری و بومی‌سازی مبانی و مسائل علوم انسانی از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است.

توجه به این حقیقت راهبردی از سوی امام خمینی «ره»، بنیانگذار جمهوری اسلامی، زمینه شکل‌گیری «دفتر همکاری حوزه و دانشگاه» را در سال ۱۳۶۱ فراهم کرد و با راهنمایی و عنایت ایشان و همت استادان حوزه و دانشگاه، این نهاد علمی شکل گرفت. تجربه موفق این نهاد، زمینه را برای گسترش فعالیت‌های آن فراهم آورد و با تصویب شورای گسترش آموزش عالی در سال ۱۳۷۷ «پژوهشکده حوزه و دانشگاه» تأسیس شد و در سال ۱۳۸۲ به «مؤسسه پژوهشی حوزه و دانشگاه» و در سال ۱۳۸۳ به «پژوهشگاه حوزه و دانشگاه» ارتقا یافت.

پژوهشگاه حوزه و دانشگاه تاکنون در ایفای رسالت سنگین خود خدمات فراوانی به جامعه علمی ارائه نموده است که از آن جمله می‌توان به تهیه، تألیف، ترجمه و انتشار بیش از ۵۱۵ عنوان کتاب و شش نشریه علمی اشاره کرد.

این اثر به عنوان متن درس فلسفه تاریخ برای دانشجویان رشته های تاریخ، تاریخ تمدن، تاریخ معاصر در مقاطع ارشد و دکتری قابل استفاده است.

از استادان و صاحب نظران ارجمند تقاضا می شود با همکاری، راهنمایی و پیشنهادهای اصلاحی خود، این پژوهشگاه را در جهت اصلاح کتاب حاضر و تدوین دیگر آثار مورد نیاز جامعه دانشگاهی یاری دهند.

در پایان پژوهشگاه لازم می داند از تلاش های مؤلف محترم اثر، جناب آقای دکتر مجید کافی و نیز از ارزیابان محترم، حجت الاسلام والمسلمین دکتر محسن الویری و دکتر حسین مفتخری سپاسگزاری کند.

فهرست مطالب

فصل اول: کلیات

۱	مقدمه.....
۵	پرسش‌های معرفت‌شناختی.....
۵	پرسش‌های روش‌شناختی.....
۶	فلسفه علم در اندیشه اسلامی.....
۹	فلسفه علم تاریخ.....
۱۳	آموزه‌های دینی و فلسفه علم تاریخ.....
۱۵	مفاهیم.....
۱۵	معرفت.....
۱۵	رشته علمی.....
۱۵	فلسفه.....
۱۶	علم.....
۱۶	علوم تجربی.....
۱۶	معرفت تاریخی.....
۱۷	مطالعات تاریخی.....
۱۷	علم تاریخ.....
۱۸	وقایع‌نگاری.....
۱۹	مورخ.....
۲۰	اسطوره‌شناسی.....
۲۱	تاریخ‌نویسی.....
۲۱	تاریخ‌نگاری.....

۲۴	تاریخ‌نگری
۲۴	تاریخ‌مندی
۲۶	سال‌شماری
۲۶	گاه‌شماری
۲۸	خلاصه فصل

فصل دوم: اصول علم تاریخ

۲۹	تعریف تاریخ
۳۱	موضوع علم تاریخ
۳۲	انسان
۳۲	سرگذشت حکومت‌ها
۳۳	کنش‌ها
۳۴	معنا
۳۷	اندیشه
۴۰	نزاع متن‌گرایان و زمینه‌گرایان
۴۲	فهم در زمانی و هم‌زمانی
۴۲	صیورت انسان و جامعه
۴۳	هدف و فایده تاریخ
۴۵	خلاصه فصل

فصل سوم: انواع فلسفه تاریخ

۴۹	فلسفه نظری یا جوهری تاریخ
۵۲	فلسفه تحلیلی (علم) تاریخ
۵۶	سیر پیدایش فلسفه علم تاریخ
۵۶	ارسطو
۵۸	دکارت
۶۱	تفاوت فلسفه نقدی تاریخ با فلسفه نظری تاریخ
۶۲	خلاصه فصل

فصل چهارم: علمیت تاریخ

معنا و مفهوم علم	۶۸
علم در آیات و روایات	۶۸
علم در منطق	۷۱
علم در فلسفه علم	۷۵
رشته علمی	۷۵
آیا تاریخ یک رشته علمی است؟	۸۱
دلایل رشته علمی بودن تاریخ	۸۲
علوم تجربی	۸۵
تاریخ علم تجربی نیست!	۸۷
جایگاه تاریخ در منظومه علوم	۹۲
آیا تاریخ هنر است؟	۹۴
علوم تاریخی	۹۵
علم و ادبیات	۹۶
خلاصه فصل	۹۷

فصل پنجم: مطالعات تاریخی

تاریخ سنتی	۱۰۰
ویژگی‌های تاریخ سنتی	۱۰۱
نقد تاریخ سنتی	۱۰۴
تاریخ روایی	۱۱۲
تاریخ تحلیلی	۱۱۳
موضع محقق تاریخ نسبت به پدیده مورد مطالعه	۱۱۶
تفاوت تاریخ سنتی و تاریخ تحلیلی	۱۱۸
ویژگی‌های تاریخ تحلیلی	۱۲۰
اهداف تاریخ تحلیلی	۱۲۲
نقد تاریخ تحلیلی	۱۲۳
تاریخ اجتماعی	۱۲۴
تعریف و موضوع تاریخ اجتماعی	۱۲۵
هدف تاریخ اجتماعی	۱۲۸
نظریه و تاریخ اجتماعی	۱۲۹

۱۳۱	پیشینه تاریخ اجتماعی در اندیشه اسلامی
۱۳۲	نقد و بررسی
۱۳۳	جامعه‌شناسی تاریخی
۱۳۴	تعریف جامعه‌شناسی تاریخی
۱۳۶	موضوع جامعه‌شناسی تاریخی
۱۳۸	اهداف جامعه‌شناسی تاریخی
۱۴۰	نقد و بررسی
۱۴۱	تاریخ فرهنگی
۱۴۲	ویژگی‌های تاریخ فرهنگی
۱۴۴	خلاصه فصل

فصل ششم: مطالعات تاریخی و پارادایم‌های علمی

۱۴۸	تأثیر پارادایم‌ها در علم تاریخ
۱۴۹	پارادایم اثباتی
۱۵۰	هستی‌شناسی
۱۵۱	انسان‌شناسی
۱۵۲	معرفت‌شناسی
۱۵۳	روش‌شناسی
۱۵۵	نقد و نظر
۱۵۵	پارادایم تفسیری
۱۵۵	هستی‌شناسی
۱۵۶	انسان‌شناسی
۱۵۷	معرفت‌شناسی
۱۵۸	روش‌شناسی
۱۵۹	پارادایم انتقادی
۱۵۹	هستی‌شناسی
۱۶۰	انسان‌شناسی
۱۶۰	معرفت‌شناسی
۱۶۲	روش‌شناسی
۱۶۲	ارزش‌گرایی پارادایم‌ها
۱۶۳	خلاصه فصل

فصل هفتم: معرفت‌شناسی و روش‌شناسی معرفت‌های تاریخی

۱۶۵	معرفت‌شناسی
۱۶۶	تعریف معرفت‌شناسی یا تئوری شناخت
۱۶۷	تعریف معرفت
۱۶۹	معرفت تاریخی
۱۷۱	سه پیش‌فرض معرفت تاریخی
۱۷۲	مسئله معرفت تاریخی
۱۷۳	روش‌شناسی تاریخ سنتی
۱۷۵	روش‌شناسی تاریخ تحلیلی
۱۷۹	روش‌شناسی تاریخ اجتماعی
۱۸۲	روش‌شناسی مطالعات تاریخ
۱۸۲	تاریخ اثباتی
۱۸۴	کلیومتری یک رویکرد کمی در علم تاریخ
۱۸۵	علم تاریخ تفسیری
۱۸۷	روش تفهیمی
۱۸۸	روش تخیلی
۱۸۹	علم تاریخ انتقادی
۱۹۰	خلاصه فصل

فصل هشتم: حقیقت تاریخی و سنجش آن

۱۹۲	معنا و نظریه‌های صدق
۱۹۳	۱. نظریه مطابقت
۱۹۵	صدق در علوم تاریخی
۱۹۷	۲. نظریه انسجام
۲۰۱	۳. نظریه عمل‌گرایی
۲۰۴	۴. نظریه اجماع عقلانی
۲۰۵	۵. نظریه پدیدارشناسی
۲۰۷	خلاصه فصل

فصل نهم: توصیف و تبیین

۲۱۰	توصیف و تبیین در علوم
۲۱۲	تبیین در علوم اجتماعی و علوم تاریخی
۲۱۵	تفاوت تبیین و تفهم
۲۱۵	تبیین و قانون
۲۱۷	رابطه «تبیین» و «پیش‌بینی»
۲۱۷	پیش‌بینی در تاریخ
۲۱۷	تبیین در تاریخ
۲۲۲	تبیین‌های جامعه‌شناختی
۲۲۴	خلاصه فصل

فصل دهم: عینیت

۲۲۸	۱. مطابقت با واقع (صدق)
۲۳۱	۲. بی‌طرفی ارزشی
۲۳۳	۳. آزمون‌پذیری همگانی
۲۳۴	عینیت در تاریخ
۲۳۷	۱. صدق در معرفت‌های تاریخی
۲۳۹	۲. معرفت تاریخی فارغ از ارزش
۲۴۵	۳. آزمون‌پذیری نتایج تحقیقات تاریخی
۲۴۶	دلایل اختلاف مورخان
۲۵۰	تاریخ کلامی
۲۵۳	خلاصه فصل

فصل یازدهم: علم تاریخ در دوران جدید

۲۵۶	کالینگوود
۲۵۹	علت در تاریخ
۲۶۱	معنای تاریخ
۲۶۴	ویر
۲۶۴	مکتب آنال
۲۶۷	علم تاریخ مسئله‌محور
۲۶۹	علم تاریخ ساختارگرا

۲۷۰	علم تاریخ کمیت‌گرا
۲۷۱	علم تاریخ ذهنیت‌گرا
۲۷۲	جمع‌بندی دیدگاه‌های مکتب آنال
۲۷۳	علم تاریخ پست‌مدرن
۲۷۴	نقد تاریخ سنتی
۲۷۵	نقد تاریخ مدرن
۲۷۶	تاریخ‌نگری فوکو
۲۷۷	واژگونی
۲۷۸	گسست و انقطاع
۲۷۸	تحلیل تاریخی
۲۷۹	تجربه
۲۷۹	دیرینه‌شناسی
۲۸۰	تبارشناسی
۲۸۱	نظریه عدم‌استمرار در تاریخ
۲۸۲	نقد و بررسی
۲۸۴	خلاصه فصل

فصل دوازدهم: علم تاریخ فمینیستی

۲۸۸	تعریف علم تاریخ فمینیستی
۲۸۸	روش‌شناسی علم تاریخ فمینیستی
۲۸۹	هدف علم تاریخ فمینیستی
۲۹۰	نقش جنسیت در علم تاریخ
۲۹۲	محورهای علم تاریخ فمینیستی
۲۹۳	تاریخ‌نگاری اسلامی از دید فمینیست‌ها
۲۹۵	نقد و بررسی
۲۹۷	خلاصه فصل

فصل سیزدهم: رویکرد انتقادی راهی برای رهایی از اختلاف‌های مورخان

۲۹۹	دلایل اختلاف گزارش‌های تاریخی
۳۰۵	پیامدهای تأثیر پیش‌فرض‌ها
۳۰۶	کاهش اعتبار گزارش‌های تاریخی

۳۰۶		نسبی بودن گزارش‌های تاریخی
۳۰۷		راه‌های شناخت تأثیرپذیری مورخان
۳۰۸		امکان معرفت عینی به گذشته
۳۱۱		خلاصه فصل

۳۱۳		منابع
-----	-------	-------

نمایه‌ها

۳۲۲		نمایه اصطلاحات
۳۲۴		نمایه اشخاص